

אתם כולכם דגולים, כולכם דגולים
רק מידי נשמט הדגל. — —
לא תם הקרב.

בעוד הוא מתנצח
השלכתי קשי כלי השאולים
ובלי פקודה
ישבתי לפתח...

— — — — —

ובנפלי —

שמיים צלולים
כיסו את שתי עיני
כדגל...

מוטיב המופה מצטייר בקווים חדים די-
הצורך בשיר הבא, "ויקם איש" (ע"ע 18/9).
"גיבורו" של השיר, שלא נתקשה להכיר בו
את המשורר, הוא "איש משבט המופים"
אשר קם "לתור בעמק משלווה, / לשאול
לבארות, למים עמוקים / בערבה". כשהוא
הולך "מעם מחנה העשוקים" הריהו "יד
להם [למופים, לעשוקים] ופה באין פסו-
קים / ושוט ולהבה. / והוא להם פטיש
הניתוקים / ושעווה..." בבוא אליו "יום"
אחד גדול, אדיר באש וברעש ומהומה —
יום-מסה-יִקְרַב, לפי כל סימני השיר —
יורדים מלב אישנו זה "גשמי האהבה למים
עמוקים", וכשהוא פונה ללכת "מעם מחנה
העזובים — / ואין הבלד אם בחיים או
בשרופים / כי רעבו הולך בסלע ודור-
בר — —" והנה היה לאיש "אחר". (ההדג-
שות, כאן ולאחר-מכן, שלי — צ. ק.)
משוררנו הלידי קם לדבר בלשון "אנחנו"
מפורשת בשיר "לשלח" (ע"ע 22/3), שהוא
שיר הפותח בנימה נביאית של "ביום
ההוא" — "יום גדול יהיה שנשוב לקטנות":

...קודם בנינו ערים

אחר-כך ביקשנו מחיר — —

אבל ביום ההוא כי הג

נפקיר הכל בבית ההמתנה

של תחנה שנתבטלה

בלי כתובת ובלי פתק — — —

הרויגנציה הזאת, המובטחת והמוצהרת, מת-
גלגלת לגילויים מופרזים כלשהו של חמלה-

כיתה של בתי-ספר. גם כאן אין לשון בני-
אדם משמשת בפי הגיבורים, גם כאן הם
מרבים להתחלחל, להתרוצץ וללטוש עיניים
כאילו הפשטות היא לגביהם בבחינת קושי
שאין לעמוד בו. יותר מכל נזכרו לנו
מחזות-בית-הספר בשיחה בין סנחריב לבין
חנניה מלכיש, שבה מפטפטים שניהם זה
כנגד זה האחד דבר-הרב והשני דברים
נכוחים. אף הסצינה בה יהושפט ואשתו
מוצאים להורג, על-פי מליצותיהם לפני
המוות, מעוררת זכרונות ישנים. אילו היתה
זו פארודיה הרי פארודיה נאה היתה. אלא
שאין זו פארודיה ואף לא מחזה-בית-ספר.
על כך יעידו הקטעים הארוטיים-כביכול.
בזמננו לא היתה לארטיקה דריסת-רגל
במחזות של בית-ספר. ושמה נשתנו הדברים
עם ההתקדמות הכללית?

ד. ג.

מלוא חפניים רוח

קובץ שיריו החדש של יחיאל מר הוא
אישי-פרטי, במוצהר כמעט, תוחם תחומי
עולמו של יחיד. אבל היחיד הזה הוא יחיד
מוכה, נבוס, המנופף בתבוסה ובתבוסנות
כמו בדגל. מתוך כך יש בו לשמש — בלא-
יודעים, אך כמדומה גם ביודעים — מבע,
או עדות, להלך-נפש שהוא אפייני מאד
לחלק לא-מבוטל מ-דור-1948" — ציין-של-
הכללה לאותם מבחורי הארץ הזאת שעמדו
על דעתם, פחות או יותר, בשלהי שנות
ה-30 ובראשית שנות ה-40 ו"פרשת-המים"
בביגורפיה האישית והקיבוצית שלהם היא
שנת 48 המהוללה.

בתכלית-הבהירות מתבטא אותו הלך-הנפש
בכמה משירי הקובץ הזה. כך, למשל,
ב"וריאציה על נושא" (ע"ע 16/7). ה"נושא"
הוא פסוק מן "הקורנט" של רילקה: "אמא,
אני נושא הדגל, ואילו ה"וריאציה" זו
לשונה:

* יוסף אריכא: מול חרב; מחזה בשלש
מערכות ושמונה תמונות; הוצאת אל"ף,
1962; 114 עמ'.

למצאה, ולו גם יהיה המקום בור-מלח נעכר וצורב — שירה שהיא תעודה לכותבה ותעודה לדורה כאחד.

צ. ק.

עיוני מקרא

בשדה הבקורת העברית ספרו של יעקב בהט הוא תופעה יוצאת-דופן במידה מרובה. אמנם העיונים הכלולים בספר אינם מתפר-סמים בו פירסום ראשון, לפי שכבר התפר-סמו בשעתם בבמות שונות, אבל ריפוסם הוא המדגיש את החידוש. לפנינו מבקר שאינו מבקש למצוא פורקן לרגשות של מי שניסה להיות אמן ונכשל, כדוגמת רבים מן העושים בבקורת העברית, אלא כל השתדלותו למען היצירה עצמה: להאירה ולתתה כשלמות חדשה לקורא, לאותו קורא „נבחר“ המוזכר בדברי יעקב שטיינברג, שהובאו בראש הספר כמוטו.

שמו של הספר, „עיוני מקרא“, בא ללמד על דרכו של מחברו בבקורת: „העיון האנליטי המבאר ביצירת פרוזה“. משה בשם זה פותחת את הספר ומראה את שיטתו — שיטת בקורת שעיקרה יציאה מתוך הטקסט עצמו עם הכרח-ההשלכה מתוך ידיעת ספרות העולם וחקר הספרות. תפקידו של העיון האנליטי-המבאר הוא „להגיע למהותה של היצירה המתבארת, לפענחה ולגלותה על כל חלקיה ועל שלמותה כאחת, כלומר: להביא את החוויה האסתטית, הנוצרת ספונטאנית בעקבות קריאה, לתודעה, ולהרים את ההתרשמות האסתטית להכרה אסתטית“ (ע' 9).

תשעה עיונים מקדיש המחבר לש"י עגנון: המטפחת, בדמי ימיה, הרופא וגרושתו, תהי-לה, והיה העקוב למישור, האדונית והרוכל, ראשה-השנה ושבת-שובה, החולם הסנטימנ-טלי, והנהג, קריאה בעיונים הללו מגלה לקורא צעד-צעד את דמותו של הסופר עגנון: סופר מודרני, החי את תקופתו, הן בחיותו אותה ממש והן ברצותו לברוח ממנה. היחס המעוות של מבקרים דילטנטים ושל מחזורים שלמים של תלמידי בתי-

עצמית, כגון: „מביט רחוב בעין תמהור-נית / באיש אשר ביתו הלך / והוא עירום לחושך וציגה...“ ואפילו: „עוד לא היתה דלות כדלותי. / אפילו כותל אין לי למצ-חי“ („בית משנות העמידה“, ע"ע 32/3). וכיוצא בכך גם בשיר „כל העולמות“ (ע"ע 106/7), מקום שהמחבר מעיד על עצמו כי „על שרצה בכל העולמות / ולא משך ידו מהבליהם — / חייכם / שאין לו עולם. ובין הכיסאות / יושב לו משתומם“.

קפיצה אחת, קלה, תביאנו מעצבות-היחיד הלזו אל הקינה המאופקת, המדודה, על הפסד הערכים, על „אבדן המשקל“ הקיבוצי, בשיר אחר, מוזיקלי עד מאד, הקרוי „רחף“ (ע"ע 48/9):

והדברים היו אובריי-משקל. / והקלילות עברה במחנה — / בשורת-איום מאופק מחושמל; / — / — האיש שלא שאל לא נענה / אך משקלו פחת, ולא נפל / אל תהומו — — /

סיומו:

...ולא היה כוכב הופך מפל, / רק רחף אין-יתכלה היה היה / והדברים היו / אובריי-משקל.

זהו ספר שגיפרים בו חטאים לא מעט — כגון אותו הפרז בחמלה-העצמית המגיע, שוב ושוב, כדי בקשת-רחמים ממש (ר') ביידוד בשירים „פח“, „קבורה“, „ועוד“, „מכתב לבעל כלב“ וכיו"ב, וכגון הדבקות המופלגת במקצב אלתרמני ובמליצה אלתר-מנית, כתום שנים רבות כל-כך „ופתיל ופתיל וחרס חרס / קורות העם / שבים לחיות“ — נוסח זה ממש ר' בע' 61, וכגון אותה נטייה, שקשה להשתחרר ממנה כנראה, לדבר בעד הרבים ובשם אפילו תוך כדי בעיטה-לכאורה בחיוביים חברתיים. אך עם כל אלה הרי זו שירתו של אדם החותר לדלות את אמיתו ממקום אשר שם ידמה

* יחיאל מר: מלוא חפניים רוח; ספריית פועלים/שירה, 1962; 143 עמ'.